

საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს

სკოპინგის დასკვნა #26

27.07.2018

საერთო მონაცემები:

საქმიანობის დასახელება: ჟინვალი-ლარსის საავტომობილო გზის ქვეშეთი-კობის მონაკვეთის პროექტი

საქმიანობის განმახორციელებელის დასახელება და მისამართი: საქართველოს საავტომობილო გზების დეპარტამენტი, ქ. თბილისი, ალ. ყაზბეგის გამზ, N12.

საქმიანობის განხორციელების ადგილი: ყაზბეგისა და დუშეთის მუნიციპალიტეტები

განაცხადის შემოსვლის თარიღი: 18.06.2018

მონაცემები სკოპინგის ანგარიშის შემდგენელის შესახებ: შპს „გამა კონსალტინგი“

ძირითადი საპროექტო მონაცემები

სკოპინგის დასკვნის მიღების მიზნით სამინისტროში საქართველოს საავტომობილო გზების დეპარტამენტის მიერ წარმოდგენილია ყაზბეგისა და დუშეთის მუნიციპალიტეტებში, „ჟინვალი-ლარსის საავტომობილო გზის ქვეშეთი-კობის მონაკვეთის“ პროექტის სკოპინგის ანგარიში.

საპროექტო გზა იწყება დუშეთის მუნიციპალიტეტ სოფელ ქვეშეთთან, გაივლის ხადას ხეობას და დამთავრდება სოფ კობთან გვირაბის მეშვეობით. საპროექტო გზის საერთო სიგრძე 22.751 კმ-ია. მშენებლობის მიზნებისთვის გზა ორ ნაწილად დაიყო, ლოტი 1 - წვერე-კობი (სიგრძე დაახლოებით 10კმ) და ლოტი 2 - ქვეშეთი-წვერე (სიგრძე 12.7კმ).

წვერე-კობის მონაკვეთი იწყება სოფ.წვერეს სამხრეთით, სოფლიდან დაახლოებით 213მ დაშორებით და მთავრდება სოფ. კობთან მდ.ნარვანზე არსებული ხიდიდან დაახლოებით 176მ მანძილზე.

პროექტი მოიცავს: 178მ სიგრძის გზის მონაკვეთს გვირაბის სამხრეთ პორტალს და სოფ.წვერეს შორის; 8.86კმ სიგრძის ორზოლიან გვირაბს (მაქსიმალური გრადიენტი 2.35%), ღია წესით (C&C) მოწყობილი ორი მონაკვეთით (200მ - სამხრეთ პორტალთან ზვავისგან დაცვის და სოფლისგან შესასვლელი პორტალის დასაშორებლად, და 8მ - ჩრდილოეთი პორტალთან); გვირაბის პარალელურად მოწყობილ 9.062კმ სიგრძის საავარიო გალერეას 17 შეერთებით მთავარ გვირაბთან; ჩრდილოეთი პორტალის არსებულ გზასთან დამაკავშირებელ 0.8კმ სიგრძის უბანს კობთან; 214მ სიგრძის ახალ ადგილობრივ გზას სოფ. წვერეში.

ძირითადი გვირაბის მოსაწყობად გამოყენებული იქნება გვირაბგამყვანი მანქანა (TBM). საავარიო გალერეის გასაყვანად ნავარაუდევია ახალი ავსტრიული მეთოდის (NATM) გამოყენება.

გვირაბებიდან გამოტანილი მასალის განსათავსებლად მოცემულია რამდენიმე სავარაუდო უბანი გვირაბის ჩრდილოეთ პორტალთან:

უბანი 1 (შედგება 4 მონაკვეთისგან): გამოყენებული იქნება გვირაბის შესასვლელის, სამუშაო უბნის მოწყობისას დაგროვილი მასალის ნაწილის, ძირითადი გვირაბიდან და გალერეის ნაწილიდან (მიახლოებით 1/2) გამოტანილი მასალის განსათავსებლად.

უბანი 2: არსებული გზას და მდინარე თერგს შორის მდებარე ტერიტორია გამოყენებული იქნება გვირაბის შესასვლელის, სამუშაო უბნის მოწყობისას დაგროვილი მასალის ნაწილის და საავარიო გალერეიდან გამოტანილი დანარჩენი მასალის დასასაწყობებლად.

ქვეშეთი-წკერეს მონაკვეთი აკავშირებს ქვეშეთს სოფ. წკერესთან. გზის აღნიშნულ მონაკვეთზე დაგეგმილია გვირაბების (ჯამური სიგრძე 2.4კმ) და ხიდების (ჯამური სიგრძე 1.8კმ) მშენებლობა. ქვეშეთი - წკერეს მონაკვეთზე პროექტის ძირითადი ელემენტებია ქვეშეთის შემოვლითი გზის მონაკვეთი (სიგრძე 3.2კმ), 6 ხიდის, 4 გვირაბის და 5 გზაჯვარედინის და 3 სამომსახურეო გზის მოწყობა.

აღნიშნულ პროექტთან დაკავშირებით შენიშვნები და მოსაზრებები წარმოდგენილი იყო ააიპ „მწვანე ალტერნატივას“, ადგილობრივი მოსახლეობისა და სხვა დაინტერესებული საზოგადოების მიერ, რომელთა ძირითადი ნაწილი გათვალისწინებული იქნა წარმოდგენილ სკოპინგის დასკვნაში ცალკეული ინფორმაციისა და კვლევების დაზუსტების ნაწილში, ასევე აღნიშნული შენიშვნები და მოსაზრებები გადაეგზავნა საქმიანობის განმახორციელებელს გზშ-ს ანგარიშში ასახვის მიზნით.

სკოპინგის პროცედურის შედეგად განსაზღვრული და დადგენილი იქნა დაგეგმილი საქმიანობის გზშ-ს ანგარიშის მომზადებისათვის საჭირო კვლევების, მოსაპოვებელი და შესასწავლი ინფორმაციის ჩამონათვალი და გზშ-ს პროცესში დეტალურად შესასწავლი ზემოქმედებები.

გზშ-ის ანგარიშის მომზადებისათვის საჭირო კვლევების, მოსაპოვებელი და შესასწავლი ინფორმაციის ჩამონათვალი

1. **გზშ-ს ანგარიშში უნდა მოიცავდეს** „გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის“ მე-10 მუხლის მესამე ნაწილით დადგენილ ინფორმაციას;
2. **გზშ-ს ანგარიშს უნდა დაერთოს** „გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის“ მე-10 მუხლის მეოთხე ნაწილით განსაზღვრული დოკუმენტაცია;
3. **გზშ-ს ანგარიშში წარმოდგენილი** უნდა იყოს სკოპინგის ანგარიშში მითითებული (განსაზღვრული, ჩასატარებელი) კვლევების შედეგები, მოპოვებული და შესწავლილი ინფორმაცია, გზშ-ის პროცესში დეტალურად შესწავლილი ზემოქმედებები და შესაბამისი შემცირების/შერბილების ღონისძიებები;
4. **გზშ-ს ანგარიშში წარმოდგენილი უნდა იყოს:**
 - პროექტის საჭიროების დასაბუთება;
 - პროექტის აღწერა;
 - საპროექტო გზის ინფრასტრუქტურული ობიექტების აღწერა;

- საავტომობილო გზის ძირითადი პარამეტრები და დაგეგმილი საქმიანობის განხორციელების ადგილის GIS კოორდინატები;
- საპროექტო გზის შემადგენელი ობიექტების, სანაყაროებისა და სამშენებლო ბანაკის shp ფაილები;
- ხიდების და მათი დამხმარე ნაგებობების მშენებლობასთან დაკავშირებული საკითხები;
- ხიდის სტრუქტურული მოწყობის შესახებ ინფორმაცია;
- საპროექტო გზის კვანძების რაოდენობა;
- გასასვლელების, წყალსარინი არხების მოწყობის, პროფილირების და განივი დრენაჟის მილების/კიუვეტების მოწყობის შესახებ ინფორმაცია;
- ფეხით მოსიარულეთა გადასასვლელების მოწყობა;
- გეომეტრიული პარამეტრების, გზის საფარისა და განივი კვეთების შესახებ ინფორმაცია;
- საპროექტო გზის ძირითადი ინფრასტრუქტურის დაშორება მოსახლეობასთან კონკრეტული მანძილების მითითებით, ასევე ზედაპირული წყლების ობიექტიდან დაშორება;
- პროექტის ალტერნატიული ვარიანტები: შესაბამისი დასაბუთებით, მათ შორის არა ქმედების ალტერნატივა, საპროექტო გზის ინფრასტრუქტურული ობიექტების განთავსების ალტერნატიული ვარიანტები და გარემოსდაცვითი თვალსაზრისით შერჩეული ალტერნატივა შესაბამისი დასაბუთებით;
- გარემოზე შეუქცევადი ზემოქმედების შეფასება და მისი აუცილებლობის დასაბუთება, რაც გულისხმობს გარემოზე შეუქცევადი ზემოქმედებით გამოწვეული დანაკარგისა და მიღებული სარგებლის ურთიერთშეწონას გარემოსდაცვით, კულტურულ, ეკონომიკურ და სოციალურ ჭრილში;
- დაგეგმილი საქმიანობის შეწყვეტის შემთხვევაში ან საქმიანობის დაწყებამდე არსებული გარემოს მდგომარეობის აღდგენის საშუალებებს;

4.1 სამშენებლო სამუშაოების განხორციელების შესახებ ინფორმაცია კერძოდ:

- მისასვლელი გზების საჭიროებისა და აღნიშნული გზების მშენებლობასთან დაკავშირებული საკითხები;
- მცენარეული და ნიადაგის საფარის მოხსნის სამუშაოების, გრუნტის სამუშაოების და სარეკულტივაციო სამუშაოების შესახებ დეტალური ინფორმაცია; („ნაყოფიერი ფენის მოხსნის, შენახვის, გამოყენებისა და რეკულტივაციის შესახებ“ ტექნიკური რეგლამენტის მოთხოვნათა დაცვით);
- როგორი თანმიმდევრობით (ვადების მითითებით) განხორციელდება საპროექტო გზის მონაკვეთების მშენებლობა;
- მშენებლობაზე დასაქმებული ადამიანების საერთო რაოდენობა მათ შორის დასაქმებულთა ადგილობრივების წილი;
- მშენებლობაში გამოყენებული ტექნიკის ჩამონათვალი და რაოდენობა;
- სად იგეგმება მშენებლობაში გამოყენებისთვის უვარგისი ქანების დროებითი და საბოლოო განთავსება;
- ფუჭი ქანების განთავსების (სანაყაროების) დეტალური პროექტები, ადგილმდებარეობის კოორდინატები, მათი მოცულობა, ასევე მდინარეების სანაპიროსთან განთავსების ადგილას

საკვლევი უბნების საინჟინრო ჰიდროლოგიური პირობები და მდინარის გავლენა სანაყაროების განთავსების ტერიტორიაზე;

- სად მოხდება გზის მშენებლობისთვის საჭირო ინერტული მასალების მოპოვება;
- სამშენებლო მასალების დამამზადებელი ობიექტების შესახებ ინფორმაცია;

4.2 ძირითადი სამშენებლო ბანაკის განთავსების შესახებ ინფორმაცია მათ შორის:

- სამშენებლო ბანაკის გენ-გეგმა;
- ბანაკის განთავსების ადგილის კოორდინატები და მისი ფართობი;
- როგორ მოხდება სამშენებლო ბანაკის სასმელ-სამეურნეო და ტექნიკური წყალმომარაგება, ტერიტორიაზე არსებობს თუ არა წყლის სამარაგო რეზერვუარი;
- როგორ გადაწყდება ბანაკზე წარმოქმნილი ჩამდინარე წყლების მართვის საკითხი: ტერიტორიაზე გათვალისწინებული საასენიზაციო ორმოს ტევადობა; საწარმოო ჩამდინარე წყლებისთვის არსებობს თუ არა სასედიმენტაციო გუბურები; ძირითად სამშენებლო ბანაკზე გათვალისწინებული საწვავის შესანახი რეზერვუარის ტიპი და ტევადობა;
- მშენებლობისა და ექსპლუატაციის პროცესში მოსალოდნელი ნარჩენების შესახებ მონაცემები;
- ძირითად სამშენებლო ბანაკზე გათვალისწინებული საწვავის შესანახი რეზერვუარის ტიპი და ტევადობა.

4.3 საპროექტო დერეფანში ჩატარებული გეოლოგიური კვლევის ანგარიში, რომელიც უნდა მოიცავდეს შემდეგს:

- საპროექტო უბნის გეოლოგიური აგებულება;
- რეგიონის ზოგადი გეოლოგიური რუკა;
- რელიეფი (გეომორფოლოგია);
- საპროექტო დერეფნის საინჟინრო-გეოლოგიური რუკა, საინჟინრო-გეოლოგიური ჭრილები;
- საპროექტო რაიონის გეომორფოლოგიური, გეოლოგიური, ჰიდროგეოლოგიური, სეისმური და ტექტონიკური პირობების აღწერა;
- საინჟინრო-გეოლოგიური პირობები (მათ შორის საპროექტო ტერიტორიის სივრცეში არსებული საშიში გეოლოგიური პროცესების აღწერა);
- მშენებლობის დაწყებამდე საპროექტო დერეფანში ჩასატარებელი დეტალური საინჟინრო-გეოლოგიური კვლევების სამუშაო პროგრამა (ჭაბურღილების რაოდენობა, ადგილმდებარეობა, ლაბორატორიული კვლევები გრუნტების ლაბორატორიული კვლევის შედეგები და ა.შ.);
- საპროექტო დერეფანში ჩატარებული საინჟინრო-გეოლოგიური კვლევის შედეგები. მათ შორის ყურადღება უნდა გამახვილდეს საპროექტო დერეფანში საშიში გეოდინამიკური პროცესების (მეწყერი, ეროზია) განვითარების თვალსაზრისით რთული უბნების ადგილმდებარეობებსა და აღწერაზე. მოცემული უნდა იყოს გასატარებელი პრევენციული ღონისძიებები;
- გეოლოგიური კვლევის შედეგების გათვალისწინებით შემუშავებული დასკვნები და რეკომენდაციები;

4.4 ჰიდროლოგიური კვლევის ანგარიში, რომელიც უნდა მოიცავდეს შემდეგს:

- მდინარე თეთრი არაგვის, ბიდარას, მდ ნარვანის და ხადისწყალის ჰიდროლოგია;
- დეტალური ინფორმაცია მაქსიმალურ ჩამონადენზე, მინიმალურ ჩამონადენზე, მყარ ნატანზე;
- საპროექტო გზის გადამკვეთი მუდმივი და დროებითი ნაკადების შესახებ ინფორმაცია;
- ეროზიული პროცესების შესახებ ინფორმაციას და საჭიროების შემთხვევაში ეროზიის საწინააღმდეგო ღონისძიებებს კალაპოტური პროცესების და ნაპირსამაგრი სამუშაოების შესახებ;

4.5 ბიოლოგიური გარემო: საპროექტო ტერიტორიის ფლორისა და მცენარეული საფარის დეტალური აღწერა; საქართველოს იშვიათი და წითელი ნუსხის სახეობები, რომლებიც გვხვდება დაგეგმილ საპროექტო დერეფანში; ხმელეთის ფაუნა; საპროექტო დერეფანში გავრცელებული საქართველოს წითელ ნუსხაში შეტანილი ცხოველთა სახეობები; საკვლევი არეალი და საველე კვლევის მეთოდები, სენსიტიური ადგილები, საველე კვლევის შედეგები;

5. გარემოზე მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასება გარემოს თითოეული კომპონენტისათვის და პროექტის განხორციელების შედეგად მოსალოდნელი ზემოქმედებების შეჯამება, მათ შორის:

- ზემოქმედება ატმოსფერულ ჰაერზე მშენებლობისა და ექსპლუატაციის ეტაპზე, ემისიები სამშენებლო ტექნიკის მუშაობისას, სამშენებლო მასალების დამამზადებელი ობიექტებიდან, გაბნევის ანგარიში;
- ხმაურის გავრცელება და მოსალოდნელი ზემოქმედება მშენებლობის და ექსპლუატაციის ეტაპზე და შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებები;
- მშენებლობისა და ექსპლუატაციის ეტაპზე გეოლოგიურ გარემოზე ზემოქმედება და საშიში გეოდინამიკური პროცესები და შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებები;
- ზემოქმედება მიწისქვეშა/გრუნტის წყლებზე და შემარბილებელი ღონისძიებები;
- ზემოქმედება ზედაპირულ წყლებზე მშენებლობისა და ექსპლუატაციის ეტაპზე, ზედაპირული წყლების დაბინძურების რისკი;
- ბიოლოგიურ გარემოზე ზემოქმედება და ზემოქმედების შეფასება მშენებლობისა და ექსპლუატაციის ეტაპზე;
- საპროექტო გზის მშენებლობისა და ექსპლუატაციის პროცესში ზემოქმედება დაცულ ტერიტორიებზე, ამ ზემოქმედების, შემცირების, შერბილების და თავიდან აცილების ღონისძიებები;
- მცენარეულ საფარსა და ჰაბიტატების მთლიანობაზე ზემოქმედება, ცხოველთა სამყაროზე ზემოქმედება, იქთიოფაუნაზე ზემოქმედების დახასიათება (მათ შორის წითელი ნუსხის), შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებები;
- საპროექტო ტერიტორიაზე არსებულ მცენარეებზე. მათზე ზემოქმედების შემთხვევაში, წარმოდგენილი იქნეს ინფორმაცია ზემოქმედებას დაქვემდებარებული ხე-მცენარეების შესახებ სახეობების და რაოდენობის მითითებით. ზემოქმედება ეროვნული კანონმდებლობითა და საერთაშორისო ხელშეკრულებებით დაცულ სახეობებზე და ჰაბიტატებზე. ამ ზემოქმედების, შემცირების, შერბილების, თავიდან აცილების და

საკომპენსაციო ღონისძიებებზე, მათ შორის, საჭიროების შემთხვევაში ჰაბიტატის აღდგენის ღონისძიებებზე.

- გზშ-ის ანგარიშში უნდა აისახოს უშუალოდ პროექტის გავლენის ზონაში არსებულ ცხოველებზე, მათ შორის წყალზე დამოკიდებულ ცხოველებზე, ასევე იქთიოფაუნაზე შესაძლო ზემოქმედებაზე, ასევე ზემოქმედების თავიდან აცილების, შემცირების, შერბილების და საკომპენსაციო ღონისძიებებზე წარმოდგენილ იქნას ზემოაღნიშნული კვლევის შედეგები;
- ზემოაღნიშნული კვლევების შედეგების საფუძველზე, მონიტორინგის გეგმაში აისახოს, ბიომრავალფეროვნების ცალკეულ კომპონენტებზე ზემოქმედებაზე დაკვირვების საკითხი.
- ნარჩენების მართვის საკითხები, ნარჩენების მართვის გეგმა, ნარჩენების წარმოქმნით მოსალოდნელი ზემოქმედება;
- ზემოქმედება და ზემოქმედების შეფასება სოციალურ-ეკონომიკურ გარემოზე, მიწის საკუთრებასა და გამოყენებაზე, ბუნებრივი რესურსების შეზღუდვაზე, ჯანმრთელობასა და უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული რისკები და შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებები;
- ზემოქმედება ისტორიულ-კულტურულ და არქეოლოგიურ ძეგლებზე;
- მშენებლობისა და ექსპლუატაციის ეტაპზე განსახორციელებელი შემარბილებელი ღონისძიებების გეგმა;
- მშენებლობისა და ექსპლუატაციის ეტაპზე განსახორციელებელი მონიტორინგის გეგმა;
- ავარიულ სიტუაციებზე რეაგირების დეტალური გეგმა;
- სკოპინგის ეტაპზე საზოგადოების ინფორმირებისა და მის მიერ წარმოდგენილი მოსაზრებებისა და შენიშვნების შეფასება;
- გზშ-ის ფარგლებში შემუშავებული ძირითადი დასკვნები და საქმიანობის პროცესში განსახორციელებელი ძირითადი ღონისძიებები;
- საპროექტო გზის განთავსების ტერიტორიის სიტუაციური სქემა (შესაბამისი აღნიშვნებით);

6. გზშ-ს ანგარიშში ასევე წარმოდგენილი უნდა იყოს:

- საშიში გეოლოგიური პროცესების შესაძლო გააქტიურების განსაზღვრა საპროექტო ობიექტის მშენებლობა-ექსპლუატაციის პერიოდში, დამცავი ღონისძიებების მითითებით;
- საინჟინრო-გეოლოგიური პირობების პიკეტური აღწერა, რომელიც უნდა მოიცავდეს საპროექტო ტერიტორიის არეალში არსებული საშიში გეოლოგიური პროცესებსაც;
- საპროექტო გზის ინფრასტრუქტურული ობიექტების ძირითადი ტექნიკური პარამეტრები ერთიანი ცხრილის სახით;
- მოცემული უნდა იყოს საინჟინრო ჰიდროლოგიური პირობები და მდინარეების მორფოლოგიური აღწერა გზებისა და ხიდების გადაკვეთის ადგილებში;
- აეროფოტო სურათზე (მაღალი გარჩევადობით) დატანილი საპროექტო არეალის სქემატური რუკა ბეჭდური და ელექტრონული ფორმით (A3 ფორმატი; Shape ფაილი WGS_1984_37N(38N) პროექციით), სადაც მოცემული იქნება საპროექტო გზის ინფრასტრუქტურული ობიექტები, არსებული და საპროექტო გზა, სამშენებლო ბანაკი, სამშენებლო მოედნები, სანაყაროს ტერიტორია;
- გზშ-ს ანგარიშში წარმოდგენილი უნდა იქნეს საპროექტო გზის გასხვისების ზოლის შესახებ ინფორმაცია;

- საპროექტო გზის ალტერნატივები და მათი დეტალური დასაბუთება Shape ფაილებთან ერთად, ასევე ალტერნატივები გზმ-ს ანგარიშში წარმოდგენილი უნდა იყოს მაღალი გარჩევადობის სქემატური რუკით;
 - გვირაბების აფეთქებების შედეგად გრუნტის წყლებზე ზემოქმედების შესახებ დეტალური ინფორმაცია;
 - გვირაბის გაყვანის პროცესში აფეთქებების შედეგად გრუნტის რხევის მონიტორინგის შესახებ დეტალური ინფორმაცია დასახლებულ პუნქტებთან და ისტორიულ-კულტურულ მემკვიდრეობის ძეგლებთან მიმართებით;
 - მშენებლობის დაწყებამდე საპროექტო გზის არეალში არსებული სახლებისა და შენობა ნაგებობების აღწერის შესახებ ინფორმაცია, დაზიანებისა და მდგომარეობის მითითებით;
 - საპროექტო გზის არეალის რეკრეაციული ზონის შესახებ დეტალური ინფორმაცია;
 - გვირაბის გაყვანის პროცესში, გვირაბიდან გამოსული წყლებისათვის სასედიმენტაციო გუბურების/სალექარების მოწყობის შესახებ დეტალური ინფორმაცია;
 - საპროექტო გზის მონაკვეთების მშენებლობის ვადებისა და პროცესის შესახებ დეტალური ინფორმაცია;
 - ვინაიდან ხადას ხეობაში სახლები და კომპლექსები ძირითადად მშრალი წყობითაა ნაშენები, წარმოდგენილი უნდა იყოს მშენებლობისა და ექსპლუატაციის პროცესში მათზე ზემოქმედებისა და შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებების შესახებ დეტალური ინფორმაცია;
 - აუცილებელია წარმოდგენილი იქნას დეტალური ინფორმაცია, რა ზემოქმედებას გამოიწვევს საპროექტო გზის მშენებლობა და ექსპლუატაცია ტურისტული და რეკრეაციული კუთხით;
 - საპროექტო გზისა და გვირაბების მშენებლობა იწვევს არსებული სხვადასხვა სტრატეგიული მნიშვნელობის კომუნიკაციის ობიექტების გადაკვეთას, შესაბამისად ანგარიშში დეტალურად უნდა იქნეს განხილული მათი გადატანისა და წარმოდგენილი უნდა იქნეს მათ მფლობელ კომპანიებთან შეთანხმების დამადასტურებელი დოკუმენტი;
 - საპროექტო გზის წარმოდგენილი დერეფნის მიხედვით მდინარე ნარვანზე საჭირო იქნება ახალი სახიდე გადასასვლელის მოწყობა, ხოლო სკოპინგის ანგარიშში მითითებულია რომ მდ. ნარვანზე სახიდე გადასასვლელი არ შეიცვლება, შესაბამისად გზმ-ს ანგარიშის საბოლოო ვერსიაში და შესაბამის ნახაზებზე წარმოდგენილი უნდა იყოს დაზუსტებული ინფორმაცია და შესაბამისი საპროექტო გადაწყვეტილება აღნიშნულ ხიდთან მიმართებით;
 - იქიდან გამომდინარე, რომ ხადას ხეობის ტერიტორია ხასიათდება მაღალმთიანი და დიდი დაქანების მქონე კლდოვანი ფერდობებით, შესაძლოა საჭირო გახდეს აფეთქებითი სამუშაოები, რაც გამოიწვევს დამატებით უარყოფით ზემოქმედებას არა მარტო ბიომრავალფეროვნებაზე არამედ სხვადასხვა ბუნებრივ პროცესზეც. აღნიშნული ზემოქმედების შეფასება თან არ ახლავს წარმოდგენილ დოკუმენტს, რის გამოც რთულია შესაბამისი დასკვნის გაკეთება; აღნიშნულის გათვალისწინებით, საჭიროა გზმ-ს ანგარიშში მოცემული იყოს დამატებითი ინფორმაცია მითითებულ საკითხებზე.
- „ჟინვალ-ლარსის საავტომობილო გზის ქვეშეთი-კობის მონაკვეთის“ საპროექტო ტერიტორია ნაწილობრივ მოიცავს კობის ქვიშა-ხრემის, წკერეს ანდეზიტ-ბაზალტის, ქვეშეთის ქვიშა-ხრემის საბადოების კონტურებს. ასევე ტერიტორია მოიცავს წიაღის შესწავლა-მოპოვების მიზნით (წყალი) 2011 წელს, ოცდახუთი წლის ვადით შპს „აქვა გეო“-

ზე გაცემულ #1001344, #1001343 ლიცენზიებს. საპროექტო ტერიტორია ნაწილობრივ მოიცავს სასარგებლო წიაღისეულის მოპოვების მიზნით 2006 წელს ოცი წლის ვადით შპს „ნიუ ენერჯი“-ზე გაცემულ #100826 ლიცენზიის კოტურსა და 2012 წელს თხუთმეტი წლის ვადით ფ/პ პლატონ ტატიშვილზე გაცემული #1004775 ლიცენზიის სანიტარული დაცვის მკაცრი რეჟიმის ზონას.

„წიაღის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-8 მუხლის პირველი პუნქტის შესაბამისად „აკრძალულია წიაღის ფონდის მიწების საკუთრების უფლებით, იჯარით ან სხვა ფორმით გაცემა საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს სსიპ წიაღის ეროვნულ სააგენტოსთან შეთანხმების გარეშე, ხოლო ლიცენზირებული ობიექტის შემთხვევაში, ლიცენზიის მფლობელთან შეთანხმების გარეშე“. აღნიშნული შეთანხმების დამადასტურებელი დოკუმენტი, წარმოდგენილი უნდა იყოს გზმ-ს ანგარიშის საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროში წარმოდგენის დროს;

- პროექტის დანართში წარმოდგენილი 1190983 კვ.მ. ფართობიდან (shp-ფაილი), „სახელმწიფო ტყის ფონდის საზღვრების დადგენის შესახებ“ საქართველოს მთავრობის 2011 წლის 4 აგვისტოს №299 დადგენილებით დამტკიცებული სახელმწიფო ტყის ფონდის საზღვრების მიხედვით - 29903 კვ.მ. ფართობი მდებარეობს სსიპ ეროვნული სატყეო სააგენტოს მართვას დაქვემდებარებულ ტყის ფონდში. კერძოდ, ფასანაურის სატყეო უბნის ფასანაურის სატყეოში, კვარტალი NN13;20 და ყოფილი საკოლმეურნეო ტყე. სახელმწიფო ტყის ფონდის ტერიტორიაზე საქმიანობა საჭიროებს შეთანხმებას ტყის ფონდის მართვის უფლების მქონე ორგანოსთან. აღნიშნული შეთანხმების დამადასტურებელი დოკუმენტი, წარმოდგენილი უნდა იყოს საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროში გზმ-ს ანგარიშთან ერთად;
- სკოპინგის ანგარიშზე თანდართული Shape ფაილების მიხედვით ირკვევა, რომ წარმოდგენილი საპროექტო ტერიტორია კვეთს ზურმუხტის კანდიდატ ტერიტორიას (Khazbegi - GE0000009) გაცნობებთ, რომ ზურმუხტის დამტკიცებულ (Designated), კანდიდატ (Candidate) და შეთავაზებულ (Proposed) ტერიტორიებზე, „ბუნებრივი ჰაბიტატებისა და ველური ფაუნისა და ფლორის კონსერვაციის შესახებ“ (№92/43/EEC) დირექტივის თანახმად ტერიტორიის მესაკუთრე ვალდებულია დაიცვას აღნიშნული ფართობი უარყოფითი ზემოქმედებისაგან და დაგეგმოს მისი საქმიანობა ისე, რომ დაცული იქნას ტერიტორიის ის ეკოლოგიური მახასიათებლები და კომპონენტები, რომელთა დასაცავადაც შეიქმნა ზურმუხტის ტერიტორია. იმ შემთხვევაში თუ ზურმუხტის ტერიტორიაზე დაგეგმილ საქმიანობას შესაძლოა ზეგავლენა ჰქონდეს ტერიტორიის ეკოლოგიურ მახასიათებლებზე, საქართველო-ევროკავშირის ასოცირების ხელშეკრულების XXVI დანართის მიხედვით, ბუნების დაცვის თავის, „ბუნებრივი ჰაბიტატებისა და ველური ფაუნისა და ფლორის კონსერვაციის შესახებ“ (№92/43/EEC) დირექტივის მეექვსე მუხლის შესაბამისად, საქმიანობის განმახორციელებელი ვალდებულია წარმოადგინოს ე.წ ზურმუხტის ქსელზე ზეგავლენის შეფასება;
- გზმ-ს ანგარიშში შესწავლილი უნდა იქნეს ზემოქმედება ზურმუხტის ქსელის კანდიდატ საიტზე. ჩატარდეს „ზურმუხტის ქსელის“ კანდიდატ საიტზე დაგეგმილი საქმიანობით მოსალოდნელი ზემოქმედების ე.წ. „მიზანშეწონილობის შეფასება“, სადაც ასახული უნდა იქნას, მოსალოდნელი ზეგავლენა სათანადო დასაბუთებით, შემარბილებელი,

ზემოქმედების თავიდან აცილებისა და საკომპენსაციო ქმედებები, კვლევის შედეგებზე დაყრდნობით მომზადებული საკონსერვაციო გეგმა;

- **საპროექტო გზის მონაკვეთი კვეთს ყაზბეგის ეროვნული პარკის არსებული და გეგმარებით ტერიტორიებს. წარმოდგენილი უნდა იყოს დეტალური ინფორმაცია საგზაო ინფრასტრუქტურის რა ნაწილი კვეთს აღნიშნულ ტერიტორიებს და სახის ზეგავლენაა მოსალოდნელი ყაზბეგის ეროვნული პარკის და გეგმარებითი დაცული ტერიტორიებზე გადაკვეთის შემთხვევაში;**
- მიზანშეწონილია, სსიპ დაცული ტერიტორიების სააგენტოში წარმოდგენილი იქნას საპროექტო გზაზე გეგმარებითი ხიდების, გვირაბების და გზის მონაკვეთების კონკრეტული გზის კოორდინატები და რუკები, ასევე გარემოზე ზემოქმედების შეფასების დოკუმენტის მომზადებამდე ალტერნატიული ვარიანტები. გარდა ამისა, შემდგომ ეტაპზე წარმოსადგენ დოკუმენტაციაში კონკრეტულად უნდა იქნას აღწერილი ყაზბეგის ეროვნული პარკის და მის გეგმარებით ტერიტორიებზე რა სახის ბიომრავალფეროვნებაა წარმოდგენილი, რა ნიადაგებია და რა სახის ზიანი იქნება მოსალოდნელი, ასევე გზის გაყვანის შემთხვევაში განსახორციელებელი საკომპენსაციო ქმედებები;
- გზმ-ს ანგარიშში საჭიროა წარმოდგენილი იქნას ისეთი ალტერნატივები, (ასეთის არსებობის შემთხვევაში) რომლებიც არ ემთხვევა ზემოაღნიშნულ ტერიტორიებს.
- **მიზანშეწონილია, განსახილველად წარმოდგენილი იქნას საპროექტო გზის ორივე მონაკვეთის მთლიანი საპროექტო არეალის გარემოზე ზემოქმედების ერთიანი შეფასება.**
- კვლევების ჩატარებას და სათანადო შესწავლას საჭიროებს ისტორიულ-კულტურულ და არქეოლოგიურ ძეგლებზე ზემოქმედება ვინაიდან, სკოპინგის ანგარიშში შესაბამისი კვლევების გარეშე შეფასებული მათზე ზემოქმედება და მითითებულია, რომ პროექტს ისტორიულ-კულტურულ ძეგლებზე პირდაპირი სახის ზეგავლენა არ ექნება. გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის მე-8 მუხლის მე-3 ნაწილის შესაბამისად, სკოპინგის ანგარიში უნდა მოიცავდეს ინფორმაციას დაგეგმილი საქმიანობის განხორციელებით ადამიანის ჯანმრთელობაზე, სოციალურ გარემოზე, **კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლსა და სხვა** ობიექტზე შესაძლო ზემოქმედების შესახებ. ვინაიდან, სკოპინგის ანგარიშის 135-140 გვერდებზე მოცემულია უძრავი ძეგლების/ობიექტების მხოლოდ ზედაპირული ჩამონათვალი, რომლებსაც, როგორც ანგარიშშია აღნიშნული, "შესაძლებელია შეეხოს გზა" და სრულყოფილად არ არის შესწავლილი ის ზემოქმედება რასაც შესაძლოა ადგილი ჰქონდეს პროექტის განხორციელებით, **აუცილებელია, გარემოზე ზემოქმედების შეფასების ანგარიშის სამინისტროში წარმოდგენისას დოკუმენტაციას თან ერთვოდეს საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტოს შესაბამისი დასკვნა (იხ .თანდართული წერილი 2გვ).**
- როგორც საჯარო განხილვაზე მოსახლეობის მიერ წარმოდგენილი ინფორმაციით საბჭოთა კავშირის პერიოდში სოფ. განისიდან სოფ. კობის მიმართულებით მიმდინარეობდა საავტომობილო გვირაბის მშენებლობა, სადაც ასევე ჩატარებული იყო საინჟინრო გეოლოგიური კვლევები, რომელიც სკოპინგის ანგარიშში საერთოდ არ არის განხილული, შესაბამისად გზმ-ს ანგარიშში ალტერნატივებში მიზანშეწონილია მოცემული იყოს მათ შორის სოფ. განისთან არსებული გვირაბის შესახებ ინფორმაცია, მისი სიგრძის, პარამეტრების, დადებითი და უარყოფითი მხარეები და ა.შ, ასევე ამ გვირაბის მონაკვეთისათვის ჩატარებული შესაბამისი კვლევების შესახებ ინფორმაცია;

დასკვნითი ნაწილი:

სკოპინგის დასკვნის მიღების მიზნით სამინისტროში „საქართველოს საავტომობილო გზების დეპარტამენტის“ მიერ წარმოდგენილ ყაზბეგისა და დუშეთის მუნიციპალიტეტებში, „ჟინვალ-ლარსის საავტომობილო გზის ქვეშეთი-კობის მონაკვეთის“ პროექტზე **სავალდებულოა გზმ-ის ანგარიში მომზადდეს** წინამდებარე სკოპინგის დასკვნით გათვალისწინებული კვლევების, მოსაპოვებელი და შესასწავლი ინფორმაციის და წარმოსადგენი დოკუმენტაციის მიხედვით.